אי דאשם גמירי לה דלרעייה אזלא דכל שבחטאת מתה באשם רועה (לעולה) [לעולם בחטאת] והילכתא גמירי לה למיתה וקרא למעוטי להקרבה והא בהא תליא כיון דלמיתה אזלא ממילא לא קרבה אלא הלכתא לחטאת וקרא למעוטי תמורת אשם הא נמי הילכתא גמירי לה דאמרי כל שבחטאת מתה באשם רועה אלא קרא מיבעי ליה דאי עבר ומקריב קאי בעשה: ר"ע אומר אינו צריך כו' הוא קרב ואין תמורתו קריבה: ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה אין ה"נ [א] אלא קרא ל"ל מיבעי ליה לכדרב הונא דאמר רב הונא אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לשם עולה ניתק אין לא ניתק לא מ"ט הוא בהווייתו יהא ולהאי תנא דקא יליף מהני קראי תיפוק לי מזכר ונקבה ההוא מיבעי ליה לולד בעלי מומין ולתמורת בעלי מומין ותיפוק לי כולהו מהאי קרא אם לא משמע ליה ולהאי תנא דנפקא ליה מזכר [ב] אם נקבה תשא ובאת מה עביד להו אפילו ממירעייהו ל"א ממורגייהו: מתני' ר"א אומר ולד שלמים לא יקרב שלמים וחכ"א יקרב אמר ר"ש לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל ולד ולד תמורה שלא יקרב על מה נחלקו על הולד [ג] ר"א אומר לא יקרב וחכ"א יקרב העיד ר' יהושע ור' פפיים על ולד שלמים שיקרב שלמים אמר ר' פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנוה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג: גמ' א"ר אמי א"ר יוחנן מ"ט דר"א אמר קרא ואם זבח שלמים קרבנו (לי"י) ואם ולא ולד א"ל ר' חייא בר אבא לר' אמי אלא מעתה אם על תודה יקריבנו ה"נ דאם ולא ולד וכי תימא ה"נ [ד] והתניא ולדה ותמורתה וחילופיה מנין ת"ל אם על תודה מ"מ אלא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן היינו טעמא דר"א גזירה שמא יגדל מהם עדרים עדרים: אר"ש לא נחלקו כו': [ה] איבעיא להו היכי תני לא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו או דילמא לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו אמר רבה מסתברא לא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליג ר"א עליה דרבנן אלא בולד אבל ולד ולד אקראי בעלמא הוא ור' יהושע בן לוי אמר לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בולד אבל ולד ולד מתוך [ו] מעשיה ניכרת מחשבתו דלגדל קא בעי ליה תני

רש"י

קאי עלה בעשה. בין בחטאת ובאשם [קאי] בעשה דמשמע רק קדשיך אלו תמורת עולה ושלמים וולדן ותמורתן דכתיב בתריה ועשית עולותיך וגו' ולא שאר קדשים כגון חטאת ואשם ולאו הבא מכלל עשה עשה: והא הילכתא גמירי לה. דכל שבחטאת מתה באשם רועה ותמורת חטאת מתה (א) באשם רועה וכשיסתאב יפלו דמיו לנדבת צבור דהיינו עולה: אשם שניתק לרעיה. אם השליש לרועה וקדם ושחטו סתם עד שלא נסתאב כשר לעולה דהא סתמיה לשם עולה קאי לדמים: לא ניתק לא. ואע"פ שכיפרו בעליו הואיל ועדיין לא ניתק [ז] דינו לרעייה ושחטו סתם פסול לגמרי: מ"ט דאמר קרא אשם הוא בהווייתו יהא. ועדיין אשם הוא ולא חזי לאקרוביה לאשם הילכך פסול: ותיפוק לי כולהו מיניה. דהא כולהו דרשינן להו לעיל מיניה: תשא ובאת אפילו ממרעייהו. האי תשא ובאת לאו בולדות ותמורות אתא אלא לקדשים עצמן דקא מזהר לו (ב) לאיתויי הייא אפילו הן במרעה באפר והגיע זמן הרגל לעלות לא יאמר איני טורח אחריהן לבקשן באגם ולהוליכן אבל אמתין לי עד פעם אחרת: ל"א אפילו ממורגייהו. אפילו הן דשין את התבואה במוריגים דאמרינן במנחות בהקומץ רבה (דף כב.) מאי מוריגי עיזי דקורקסא דדיישי דישתא נסר גדול מנוקב ויתידות קבועות בו ונותנין אותן על התבואה ומרהיטים עליו את הבהמות ואתא קרא למימר דאם דשה הבהמה [ח] שאתה רוצה להקדיש ודרכך מוכן לעלות לרגל לא תאמר הואיל ודשה אמתין עד זמן אחר אלא קחנה ולך לך: מתני' לא יקרב שלמים. אלא כונסו לכיפה ומת ומדרבנן ומשום גזירה דלקמן דודאי מסיני לא גמירי אלא ה' חטאות מתות: לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל ולד ולד תמורה. בגמ' מפרש לה: גמ' ואם זבח שלמים. ודריש להאי אם כמו אם בלירי: וחילופיה. כגון אבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות: ת"ל אם על תודה. האי אם מרבה לכולהו דקרב להו ולא פליג ר"א: גזירה. אי אמרת ולד שלמים יש לו תקנה אתי לשהוייה לאם עד שתלד ויגדל עדרים מן הולדות ואתו בהו לידי גיזה ועבודה. ובתודה ה"ט דלא גזר משום דתודה לא שכיחא כשלמים: היכי קתני. האי שלא יקרבו דקאמר ר"ש ריש מילתיה היא וה"ק לא נחלקו שיאמר ר"א לא יקרבו אלא ודאי יקרבו או סוף מילתיה היא וה"ק לא נחלקו דודאי לא יקרבו אפילו לרבנן מי מודה ר"א בהא דאישתכחן להון דרי אי לא (וולד וולד) אישתכחן להו דרי דאין אדם נזכר שמשלמים באו ואין לגזור שמא יראו אחרים שזה מקריבן וישהו את שלמיהן לצורך ולדות לגדל מהן עדרים: אקראי בעלמא הוא. ולא שכיח לשהותו כל כך:

כשב

תוספות

ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה. וא"ת לימא כדלעיל קרא מיבעי ליה דיעבד ומקריב קאי עלה בעשה וי"ל דהא לא משמע ליה עשה כ"כ כמו רק: ניתק אין לא ניתק לא מאי טעמא דאמר קרא הוא בהווייתו יהא. ה"ג רש"י וקשה דהכא חזינן דבעי' ניתק מקרא ובפסחים פרק אלו עוברין (דף עג. ושם) איכא דבעי ניתוק משום גזירה (לפני כפרה אטו אחר כפרה) דהכי איתא אמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא לא בעי עקירה אי הכי מאי איריא ניתק אפילו כי לא ניתק נמי ומשני גזירה (לפני כפרה אטו לאחר כפרה) וע"ק דהכא אמר דלשם עולה כשר הא אמר בכולי הש"ס דהלכה למשה מסיני כל שבחטאת מתה באשם רועה לכן נראה [לר"ת] דהלכה למשה מסיני נגמרה באשם דקריבה עולה והכא ל"ג ניתק אין לא ניתק לא אלא גרסינן אשם שניתק לרעיה ושחטו סתמא כשר לעולה דאמר קרא הוא בהווייתו יהא פירוש בהווייתו שהוא עתיד להיות דהיינו עולה ובאותה הוויה יהא מעתה ומש"ה אפילו סתם כשר לעולה דלא בעי עקירה ומיהו איצטריך הלכה למשה מסיני דאי לאו הכי לא הוה ידעינן מה הויה אית בה וללשון דאמר [בפסחים] באלו דברים (דף עג.) ושחטו לשם עולה כשר פירוש משמע אבל סתמא לא יהא כשר דבעי עקירה מ"ט דאמר קרא הוא בהווייתו יהא פירוש בהווייתו שהיה עתה יהא דיעקרנו לעולה ומיהו אצטריך ההלכה למשה מסיני דאי לאו הכי לא ה"א שיהא כשר לעולה אפילו ע"י עקירה: אפילו ממרעייהו. פרש"י אפילו הן במרעה באפר והגיע זמן הרגל לא יאמר איני טורח אחריהם לבקשם באגם ולהוליכם אבל אמתין לי עד פעם אחרת לישנא אחרינא אפילו ממורגייהו כלומר אפילו הן דשין את התבואה במוריגים עכ"ל ולא נהירא שהרי אסור היה בעבודה ור"י מפרש מדארגייהו אפילו הן דלות בשר דסד"א כיון שהם תשושי כח אינו צריך להעלותם הואיל ואינו תחילת הקדש כגון ולדות ותמורות כי שמטו הבקר (שמואל ב ו) מתרגמינן ארי איתמריגו תורתא וה"ר יצחק בר שניאור פירש ממרעייהו אפילו ממקום שמותר לרעותה ולגדלה דהיינו בחו"ל דאין מגדלין בהמה בא"י וזו היא הדרשה דאיתא בספרי רק קדשיך אשר יהיו לך מכאן שמביאין קדשים מחו"ל יכול אף בכור ומעשר כן ת"ל רק ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שאין להן פרנסה במקומן כלומר אינן נאכלין במומן בחו"ל ומוציא אני את אלו שיש להן פרנסה במקומן כלומר שנאכלין במומן בחו"ל: רבי אליעזר אומר ולד שלמים לא יקרב. ומדרבנן הוא כדמפרש בגמ' שמא יגדל ממנו עדרים: וחכמים אומרים יקרב. [ט] נ"ע חכמים היינו ת"ק: וחילופיה. היינו אבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות: אמר ר"א לא נחלקו על ולד [ולד] שלמים ועל ולד [ולד] תמורה שלא יקרב. בהא פליגי אמוראי בגמ' רבה אמר מסתברא שלא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו ורבי יהושע בן לוי אמר לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו ולפי דברי רבי יהושע בן לוי איכא ג' מחלוקות בדבר ת"ק דר"ש סבר אליבא דת"ק כולהו קרבי ולר"א כולהו לא קרבי ור"ש סבר דכ"ע אחר ולד ראשון דלא קרבי ולא פליגי אלא בולד ראשון ובגמ' מפרש טעמייהו:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה יד:
ב [מיי' שם הלכה א]:
ז ג מיי' שם הלכה טו:
ח ד ה ו מיי' פ"ד מהל' תמורה הל' א:

תורה אור השלם

1. אָשָׁם הוּא אָשֹׁם אָשַׁם לַיי׳: ויקרא ה יט
2. וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ אִם מִן הַבָּקָר הוּא מַקְרִיב אִם זָכָר אִם נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ לִפְנֵי יי׳: ויקרא ג א
3. אִם עַל תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה חַלּוֹת מַצּוֹת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וְסֹלֶת מֻרְבֶּכֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן: ויקרא ז יב

מוסף רש"י

באשם רועה. עד שיומם וימכר ויפלו דמיו לקיץ המזבח, עולה לשם ועורה לכהנים, זה מדרש דרש יהוידע הכהן בשקלים ובתמורה (לקמן כג: ב"ק קי:). אשם שניתק לרעייה. שניתק מדין הקרבה ומסרוהו לרועה עד שיסתאב, דקי"ל כל שבחטאת מתה באשם רועה (זבחים קטו:) כגון תמורת אשם ואשם שמתו בעליו או נתכפרו באחר ונמלך בב"ד ואמרו ירעה (שם קיב. וכעי"ז שם ה:) וחטאת ואשם אינן באין נדבה ומשנתכפרו באחר אין תקנה לזה, וגבי חטאת הילכתא גמירי לה דמתה ובאשם גמירי הילכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה, ואם ניתקו מעליו והשליכו לאפר לרעות שיסתאב ויפול בו מום שיוכל לפדותו ולהוציאו לחולין, וכל הרועים דמיהם נופלים לנדבה ומה היא נדבה ששה שופרות היו במקדש וכתוב עליהן נדבה ושם היו נותנין כל מותר דמי חטאת ואשם ומביאין משם קיץ המזבח עולות, בשר לשם ועורות לכהנים, שזהו מדרשו של יהוידע הכהן, וזה לא המתין עד שיומם ומשניתק לרעייה שחטו סתם (פסחים עג.) שהקדים ושחטו לשם עולה (נזיר כה:). כשר. לעולת קיץ המזבח, הואיל וסוף סוף דמיו לכך היו עומדים (פסחים שם) הואיל וסופו לקיץ המזבח שהוא עולה (זבחים ה:) ואין שם אשם עליו, דנדבה לשופרות עולה (מנחות ד.). ניתק אין. דמיעקר שם אשם מניה משנמסר לרועה וקם סתמיה לעולה, לא ניתק לא. הויא סתמיה לעולה (זבחים ה:) לא ניתק ולא מסרוהו לרועה ושחטו סתם לא מתכשר לעולה ועדיין שם אשם עליו ובעי עקירה דליפקעיה בהדיא לשם עולה, דכל כמה דלא עקר מיניה שם אשם לא מתכשר (מנחות ד.). הוא. אשם הוא (זבחים ה:) בהווייתו יהא. ואשם פסול הוא (מנחות שם). ולד שלמים. שהפריש בהמה מעוברת או עיברה לאחר הקדישה (ר"ה ו.).

שינויי נוסחאות

א] אי. בכל הספרים ישנים איתא וולד דתמורת אשם כו' (ש"מ) ב] באשם רועה והלכתא כצ"ל (יעב"ץ עי"ש) ג] לעולם בולד חטאת והלכתא (ש"מ) ד] דאי עבר ומקריב קאי עליה בעשה: עיין בהשמטות בסוף המס' (ש"מ) ה] ה"נ וקרא מיבעי ליה (ש"מ) ו] כשר לעולה ניתק (ש"מ) ז] תיפוק ליה כצ"ל (יעב"ץ) ח] ותיפוק ליה כצ"ל (יעב"ץ) ט] ליה מאם זכר אם (ש"מ) י] ועל. ס"א ולד תמורה וכן גריס הרגמ"ה ורש"י ז"ל (ש"מ) יא] שלא יקרבו על (ש"מ) יב] נ"ל אם וכן בכל הדף (ש"מ) יג] תיבת לה' נמחק (הגר"א) יד] בכת"י אחר ומצאתי בספר ישן קלף נ"א א"ל ר' אבא בר ממל אלא מעתה אם כל עדת ישראל ה"ה דאם ולא ולד אלא אמ' ר' חייא בר אבא וכו' ע"כ (ש"מ) טו] נחלקו. ס"א כאן ל"א איבעיא להו היכי קתני לא נחלקו חכמים שיקרב אלא לא יקרב דאפילו רבנן מודו ליה לר' אליעזר דלא יקרב, או דילמא הכי קתני לא נחלק ר' אליעזר בולד ולד שלא יקרב אלא יקרב דכי גזר בולד ראשון אבל בולד ולד לא יקרב דאשתכחן להון דרי, אמר רבא מסתברא לא נחלק ר' אליעזר בולד ולד שלא יקרב אלא יקרב דכי גזר בולד ראשון אבל בולד ולד לא גזר, ור' יהושע בן לוי אמר לא נחלקו רבנן עליה דרבי אליעזר שיקרב אלא אף רבנן מודו ליה דלא יקרב. וזו גירסת הרגמ"ה ורש"י ז"ל אלא ברש"י הוא מהופך ר' אליעזר קודם חכמים (ש"מ) טז] בעי לה. אות י' נמחק (ש"מ) יז] בחטאת ובין באשם דמשמע (ש"מ) יח] (צ"ק) יט] וכתיב (צ"ק) כ] באשם רועה וכשיסתאב יפלו דמיו לנדבת ליבור דהיינו עולה ותמורת חטאת מתה (ש"מ) כא] כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אשם שניתק לרעיה שנתכפרו בעליו באחר ובחטאת אזלא למיתה דקי"ל כל שבחטאת מתה באשם רועה וכשיסתאב יפלו דמיו לנדבת לבור דהיינו עולה ואם נתקו מעליו והשליכו לרעות וקדם ושחטו סתם וכו' (צ"ק) כב] לרעיה כי נתנו לרעות וקדם (ש"מ) כג] אם השליש דינו לראות כצ"ל (ח"נ) כד] סתמיה לעולה קאי, ותיבת לשם נמחק (ש"מ) כה] תיבת הייא נמחק (ש"מ) כו] דשה התבואה הבהמה שאתה רוצה להקדיש נ"א שאת רוצה ודרכך מוכן (ש"מ) כז] לך לאלתר והיינו תשא ובאת הס"ד (ש"מ) כח] להאי אם כמו אם תיבת בלירי ל"ש ונמחק (ש"מ) כט] ובתודה. ס"א הילכך לא שנא תודה ולא שנא שאר שלמים גזר ר' אליעזר ומדרבנן ואע"ג דמדאורייתא קריבו, והכי קאמר לא נחלקו הד"א (ש"מ) ל] דלא גזרו כצ"ל (יעב"ץ) לא] אלא ולאי יקרבו דמודה ר"א בהא דאשתכח לאינשי תרי דרי דהיינו ולד ולד ואין אדם נזכר שמשלמים באו ואין לגזור כו' עדרים הס"ד ואח"כ מה"ד או סוף מילתא היא וה"ק כו' לרבנן הס"ד ואח"כ מה"ד אקראי בעלמא כו'. נ"ק, ועיין רש"ק, לב] יקרבו ואפילו רבנן מודו לר' אליעזר בהא דאישתכחן. להון דרי אי לא וולד וולד אישתכחן להון דרי. גליון דאשתכחן שישתכח לדורות וישכח שהוא קדש ראשון ולא גזרינן שמא יגדל (ש"מ) לג] ולדות ויגדל מהן (ש"מ) לד] כך הס"ד ומה"ד דלגדל קא בעי לה הילכך אין קרבה גזירה שמא ישהנה לגדל ממנה עדרים ואתי בה לידי גיזה ועבודה הס"ד (ש"מ) לה] ליה דאי עבר ומקריב (ש"מ) לו] וי"ל דהוא כצ"ל (ח"נ) לז] אלו דברים (ח"נ) לח] נ"ל איתא דבעי ניתוק משום גזירה אחר כפרה אטו לפני כפרה (ח"נ) לט] נ"ל ומשני גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. (ח"נ) מ] מסיני נישנית באשם (ש"מ) מא] עכ"ל. ס"א וקשה לר"י דאטו בשביל שהן רועות באפר או דשות בשביל כך לא יעבור בבל תאחר ור"י מפרש (ש"מ) מב] שהרי אסורין הן בעבודה (ש"מ) מג] מפרש מואלגייהו אפילו (ש"מ) מד] ג' רש"ק סוף מה] איתמרוגי תורתא אפ"ה צריך דתשא ובאת כתיב וה"ר. מו] נ"ל דקה מז] בא"י ואשמועינן דקדשים באים מחו"ל. וזו (ש"מ) מח] פרש"י ומדרבנן (ש"מ) מט] עי' נ"ק) נ] כאן שייך תוד"ה אמר (ר"א) [ר"ש] וכו' עד מפרש טעמייהו הס"ד ואח"כ מה"ד וחילופיה היינו (צ"ק) נא] א"ר שמעון. ובכת"י אחר ובגמ' מפרש טעמייהו (ש"מ)

מסורת הש"ס

א) [נזיר כה: ב"ק קי: בכורות טז.], ב) [שבת קלה: וש"נ], ג) זבחים ה: וש"נ מנחות ד., ד) [לעיל יז:], ה) ר"ה ו. עדיות פ"ז מ"ו, ו) [לקמן כד. בכורות טז:], ז) [דברים יב], ח) [וכך פירש ערוך ערך מרג ג' בזה"ל כלומר שאפילו נכנסו מעצמן על הגורן ועל התבואה ועל המוריגים ודשים תקח אותם משם ותביאם לבית הבחירה עכ"ל ועפ"ז מיושב קושיית תוספות ד"ה אפילו ממרעייהו], ט) [ע' תו' מנחות י"ב ע"א ד"ה וחכ"א. (רז"ו הלוי)],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא הילכתא וכו' מתה הס"ד ואח"כ מ"ה שניתק לרעיה וכשיסתאב: (ב) ד"ה תשא ובאת וכו' לאיתויי הייא. נ"ב ר"ל מהר וכן איתא להדיא בב"ק דף פד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא קרא ל"ל כו'. והכי קאמר ר"ע דאין תמורתו קריבה אפילו שחטה סתם: [ב] שם אם נקבה. נ"ל ונקבה: [ג] שם הולד ר"א. נ"ל שר"א: [ד] שם והתניא ולדה כו'. ולא פריך ממתני' דלקמן דיי"ל פליג ג"כ וסמיך אהא דפליג בשלמים וה"ה לכל הקדשים אבל מברייתא דיליף גם תמורה וחליפין ובהא לא אשכחן דפליג: [ה] שם איבעיא כו'. גירס"י אלא יקרבו מי מודה ר"א בהא דאשתכחון להון דרי אי לא: [ו] שם מעשיה. נ"ל מעשיו: [ז] רש"י ד"ה לא. דינו ל"ג: [ח] ד"ה ל"א. שאתה רוצה כו'. בזה מתורץ קושיית תוס' ד"ה אפילו. ולא נהירא כו': [ט] תד"ה וחכמים כו'. ול"נ משום אמר ר"ש כו' נקט לה:

רבינו גרשום

אי ולד תמורת אשם. וולד דאשם גופיה לא מצי אמרת דאשם גופיה זכר הוא ולא מוליד: לעולם בולד חטאת. ודקאמרת והא גמירי דמתה: כי גמיר הילכתא למיתה. וקרא רק למעוטי מהקרבה: אלא הלכה לולד חטאת וקרא רק מיבעי דאם עבר ואקרביה לתמורת אשם ולולד אשם קאי עליה בעשה. ואי זה עשה דהאי רק משמע דהני אין ולא בשאר קדשים היינו לאו הבא מכלל עשה ולאו הבא מכלל עשה עשה: דאמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה. כגון שהפריש אשם להתכפר בו ונאבד והפריש אשם אחר ונתכפרו בעליו באחר ואח"כ נמצא זה ואמר הגזבר שיצא לרעיה ואח"כ שחטו סתם כשר: לשום עולה. מ"ט כשר לשום עולה דאשם הוי זכר וקדשי קדשים ועולה נמי זכר וקדשי קדשים: ניתק אין לא ניתק לא. כלומר אם מאחר שניתק מדין אשם לרעיה שחטו סתם כשר לשם עולה דלאו שם אשם עליה אבל אם לא ניתק ושחטו לשום עולה פסול הוא דאשם פסול הוי: מ"ט דאמר קרא הוא בהווייתו יהא. כלומר כיון דלא ניתק אע"פ ששינה שמו ושחטו לשום עולה בהווייתו יהא ואשם פסול הוא ולא קרב אבל שאר זבחים דלא כתב בהו קרא הוא בין ניתק ובין לא ניתק כי שחטו לשם זבח אחר כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה כדתנן כל הזבחים ששחטו שלא לשמן כו': ותיפוק ליה. כולהו בין בולד תמימין בין תמורת תמימין בין בעלי מומין בין תמורת בעלי מומין: מזכר ומואם ומנקבה. ומואם אם לא משמע ליה למידרש מיניה כלום הילכך מפיק לזכר ונקבה לולד בעלי מומין ולתמורת בעלי מומין ורק קדשיך לולדי תמימים ותמורת תמימ': תיפוק לי מן תשא ובאת ועשית עולותיך. דמהתם ילפינן דקרבי: אמר לך תשא ובאת להכי אתא. דכיון דהגיע הרגל אי אתה רשאי לעכב מלהביא קדשיך ונדריך מיד אלא תיטול אותם אפילו מן (מורגיהו) [מוריגיהן] כלומר שאפילו אם נכנסו מעצמן על הגורן ועל התבואה ועל המוריגים ודשין תקח אותם משם ותביאם לבית הבחירה אבל במתכוין אסור לדוש בהן דהיינו עבודה: ל"א אפילו מן מרעיהו. שאם רועין באגם במקום רחוק חייב לילך לשם ולהביאן: אם ולא ולד. משמע אם ולא ולד: וחילופה. היינו שהפריש תמורה ואבדה והפריש אחרת תחתיה: גזרה. שאם אתה אומר ולד שלמים יקרב: שמא יגדל מהן עדרים עדרים. ישהא אותם עד שיגדל מהם הרבה ושמא יבא בהן לידי תקלה שיאכל מהן כסבור של חולין הן: לא נחלקו על ולד ולד שלמים ולא על ולד תמורה. ולד תמורה היינו כולד ולד שלמים ועל מה נחלקו על הולד עצמו של שלמים: היכי קתני. לא יחלקו חכמים על ולד ולד שיקרב אלא לא יקרב וסוף מילתא נקט היינו יקרב דאהכי לא פליגי: או דילמא. הכי קתני לא נחלק ר' אליעזר בולד ולד שלא יקרב אלא יקרב. כלומר (דאריש) דארישא דמילתא פליגינן והיינו לא יקרב אלא יקרב דכי גזר ר' אליעזר דלא יקרב שמא יגדל מהן עדרים היינו אולד ראשון אבל ולד ולד יקרב (דסבר ר' אליעזר) דכבר אשכחן להון דרי והואיל והוא דור שני אין זוכרין שהוא ולד ולד שלמים וליכא למיחש שמא יגדל מהן עדרים ואית דגרסי אבל בולד ולד לא גזר דאקראי בעלמא הוא משתכח ולד ולד ליכא למיחש: משום דגלי דעתיה. דמתוך מעשיו ששיירו עד שהיה לו ולד וולד וניכרת מחשבתו דלגדל עדרים קא בעי ליה הילכך לא יקרב: (שייך לע"ב) אם כשב הוא מקריב. לא צריך למיכתב אם ואם כשב יביא קרבנו והקריב אותה לפני ה' אלא הוא מקריב: להכי אתא דהוא ולד ראשון קרב וולד ולד אין קרב: ולד דאיזה. שאר קדשים איצטריך למעט אי דעולה ואשם כו': אמר רבינא לאיתויי ולד מעשר. דלא קרב: מה בכור לא קרב ולד דידיה. דלאו בר ולד הוא דבכור זכר הוי: איצטריך. הוא למעט וולד מעשר דסד"א אין דנין אפשר. מעשר דנוהג נמי בנקבה ואית להו ולד מבכור דאי אפשר דאין לו ולד אלא יקרב ולד מעשר קמ"ל הוא ולא ולד ולא שאר קדשים: כגון שהיה הולד חולה בעצרת. דלא הוי ראוי להקרבה: מאי חג דקתני. ואכלנו ולדה שלמים בחג בעצרת דחג הואי: ורב זביד אמר אי [האי] בעצרת קא מיירי בחג שבועות הא קרי ליה אלא כיון דאמר בחג סתם היינו סכות והאי דלא אקרבוה בעצרת משום דהוה חולה: אי הכי. כיון דמשום הכי לא אקרבוה

שיטה מקובצת

וקרא למעוטי להקרבא והא בהא תליא. גליון, והמתרץ סבר דהילכתא למיתה למעבד מצוה מן המובחר אבל אי בעי ליקרב, ופריך דבהא תליא דאלו היה ראוי להקרבה לא הוי אזלא למיתה. וכן בתוס': אלא הלכתא לחטאת וקרא למעוטי תמורת אשם. כבר הקשה לו זה לעיל אלא שעתה ר"ל תמורת אשם למעוטי מהקרבה וההלכה דבאשם עולה זהו למצוה אבל דיעבד הוה אמרינן אם הקדיש לאשם כשר להכי איצטריך רק למעוטי מהקרבה ואפילו בדיעבד פסול אם הקריבו לשם אשם והיינו שיטה שאמר לעיל ואע"ג (דשני) [דפריך] ליה הא בהא תליא הוה ס"ד דוקא גבי חטאת דלמיתה אזלא דאם איתא דהוי כשר לא אזלא למיתה אבל אשם דהילכתא נמי לעולה אם הקריבו אשם יהא כשר ומתרץ ליה הואיל והילכתא לעולה אין הסברא נותן לשנות ואפילו בדיעבד. ואר"ת דכל שמעתין דבאשם רועה היינו מדרבנן כדמשמע בפסחים (עב.) באלו דברים אבל הלכה נשנית עולה. תוס': ר"ע אומר אינו צריך. עי' בהשמטות בסוף המס': והא הילכתא גמירי לה. ובלא קרא הוה ידעינן לה דבאשם רועה, ולפר"ת נפרש הכי הילכתא גמירי לה דבאשם עולה ולא מצית לאוקמי מיעוטא דרק שאינה קריבה כלל דודאי קריבה, ומיהו סוגיא דשמעתין משמע שאינה קריבה כלל ולא איצטריך רק וגם מסקנא דמסיק דאי עבר כו', לכך נראה דה"פ אי לאשם ולמעט שלא תקריב אשם כשאר הולדות שקריבות באותו קרבן שהן באים מכחו דלא קריבה כלל פשיטא לא מצית לאוקמי דהלכה היא שקרב עולה היא וא"כ פשיטא נמי דלא קרבה אשם הואיל והלכה היא שתקרב עולה היא ומזה מסיק דאי עבר כו' פי' אם הקריבה אשם. תוס' אחרות: רועה וכשיסתאב יפלו דמיו לנדבת צבור. דהיינו עולה ותמורת חטאת מתה הס"ד: תוס' ד"ה אמר ר"ש וכו'. ולרבא דאמ' לא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו א"כ ר"ש מה בא להשמיענו, וצ"ל דה"ק דבר זה מחלוקת ר' אליעזר וחכמים. גליון מה"ר יוסף ז"ל אחיו של הר' פרץ ז"ל: שם ובגמ' מפרש טעמייהו. עי' בהשמטות בסוף המסכת: